

2008:21

Aosehus

Arkeologisk forskningsundersökning, 2007

Jan Kockum
Med bidrag av Jimmy Juhlin Alftberg

Rapport 2008:21

Aosehus

Arkeologisk forskningsundersökning, 2007
RAÄ 14
Åhus socken, 1152
Kristianstads kommun
Skåne län

Jan Kockum

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.m.se

© 2008 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2008:21
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Schakt i vallgraven (foto: Johan Dahlén).

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Aosehus

Innehåll

Inledning	7
Läge och topografi	8
Historik och fornlämningsmiljö	9
Magnetometerundersökningen 2006	12
Syfte	12
Publik verksamhet	12
Frågeställningar	13
Metod	14
Undersökningsresultat	14
Norra kullen	14
Schakt 1	14
Schakt 2	15
Schakt 3	16
Schakt 4	16
Schakt 5	17
Schakt 6	17
Schakt 7	18
Schakt 8	19
Schakt 9	19
Schakt 10	20
Schakt 11	20
Schakt 15	21
Södra kullen	21
Schakt 12	21
Schakt 13	22
Schakt 14	23
Sammanfattning och antikvarisk syntes	24
Utvärdering	26
Referenser	28
Tekniska och administrativa uppgifter	29
Bilagor	30
Fyndlista	30
¹⁴ C-Analyser	33

Tack!

Regionmuseet vill rikta ett stort tack till alla de privatpersoner, företag, föreningar och stiftelser som generöst har bidragit till att den arkeologiska undersökningen i borgen i Åhus kunde genomföras. Det här är Er historia!

Privatpersoner

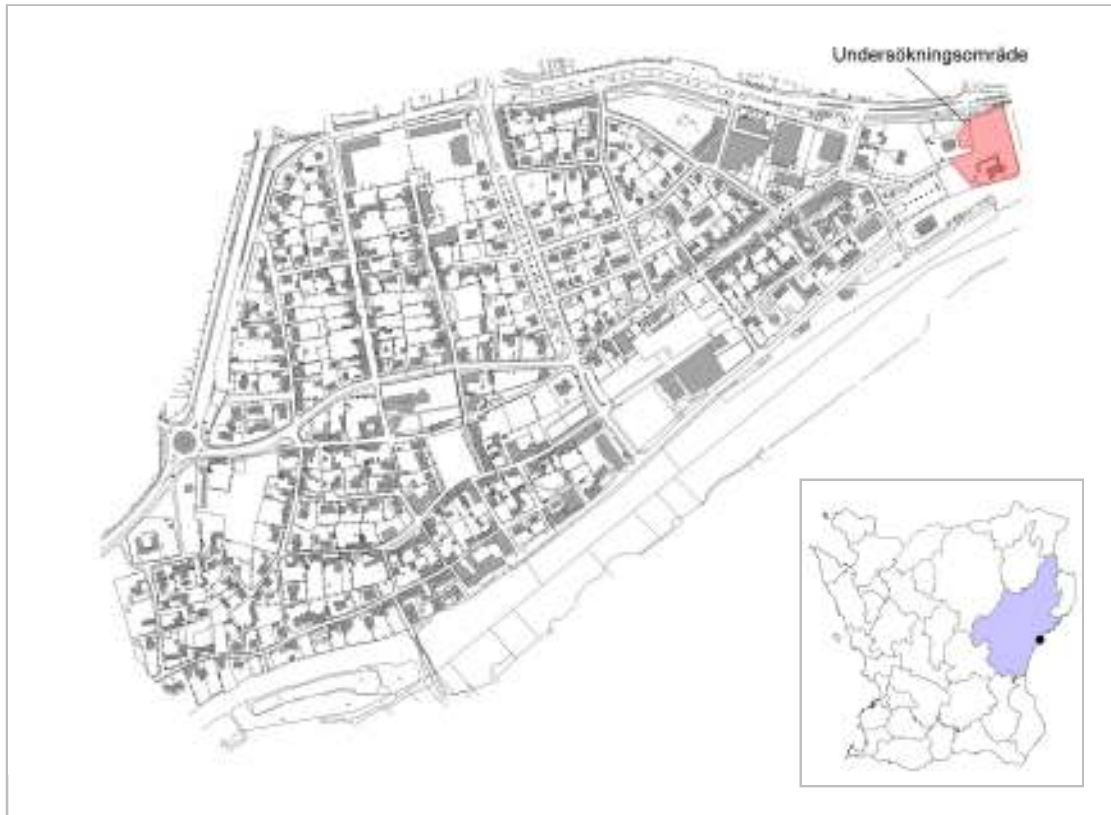
C E Ahlgren
Birgit Anderberg
Ann-Christin och Bertil Andersson
Martin Andersson
Thorsten Andersson
Inga-Britt Arildsson
Göran och Gunilla Asklöf
Håkan Berghe, Yngsjö
Bertil, Anna-Lena & Inga Bergström
Ann och Anders Björklund
Christina Burström-Johnsson
Anna-Greta Carlsson
Britt Carlsson
Lars Dahl, Kristianstad
Ragnar Edström
Edie Efverman och Fabian Julin
Ewa Efverman
Kevin Efverman
Jan Ekberg
Ann och Ingemar Espelund
Pehr-Uno Fagerström
Lisa Fajersson
Lars och Irene Ferm
Monica Fihnn
Syskonen Forssman
Gretchen och Åke
Anita och Sven-Olof Gustafsson
Keld Hansen
Asta Hansson
Love Henn med familj
Mats Hentzel, Stockholm
Birgit och Leif Holmberg
Gunilla Hylén

Ally, Helen och Eva Ingelsson
Helena Ingelstedt
Anders och Ludvig Isacsson
Ingrid och Arne Johansson
Ingvar Johansson
Ulla och Karl-Erik Johansson
Yvonne och Björn Johnfors
Bo Jonasson
Cherstin Juhlin och Lars-Göran Nilsson
Daniel Jönsson
Göran Karlström
Maria och Lennart Klingstedt
Rickard Knutsson
Ann-Christine och Jan Källström
Fam Närbo-Ladubo
Kent och André Lind
Liam Lundgren
Kerstin och Per Malmer
Marry och Johan Malmström
Moa och Rickard
Lennart och Eva Mårtensson
Vera och Lennart Mörk
Birgitta och Boo Nelson
Karin och Göran Nilehn Sjögren
Erik Oleskog
Kenth Olsson
Carsten Persson
Tage Pettersson
Uno Pålsson
Bo Randau
Björn Rosenberg, Kristianstad
Henrik Sandreus
L-G och Berit Sandeius
Maj Sandström

Bo Selander
Gunnar och Tulla Swartling
Svea och Folke Svensson
Åke och Gunn Söderstedt
Tomas Tillberg
Åke Tillberg
Lena och Nils Tryding
Marianne Tyrberg
Margaretha och Göran Täljemark
Birgitta och Lennart Welandér
Bertil Wendelbom
Alfred Gunnar Wessberg
Bo Wilén
C-M Willert
Alexandra Wittgren

Företag, föreningar, stiftelser

Blå station, Åhus
C4 Teknik, gata/VA
Ebbe Kocks stiftelse
Göran Ragnarssons Bygg
Kristianstad kommun, Byggnadsnämnden
Kristianstadsbladet
KristianstadsJournalen
Landshövding Per Westlings fond
Lions Åhus
Mäklarfirma Lindborg, Åhus
Petrus Entreprenad
Regionmuseet Kristianstad
Sta Annas Gille
Jan Å Persson, Villa Verano
A K Persson, Villa Verano
Åhus föreläsningsförening, konsertintäkt
Åhus hamn och stuveri AB
Åhus köpmannaförening
Åhus vandrarhem

*Fig. 1. Äldre delen av Åbus med undersökningsområdet markerat i den östra delen.
Infälld: Åbus i Kristianstads kommun, Skåne.*

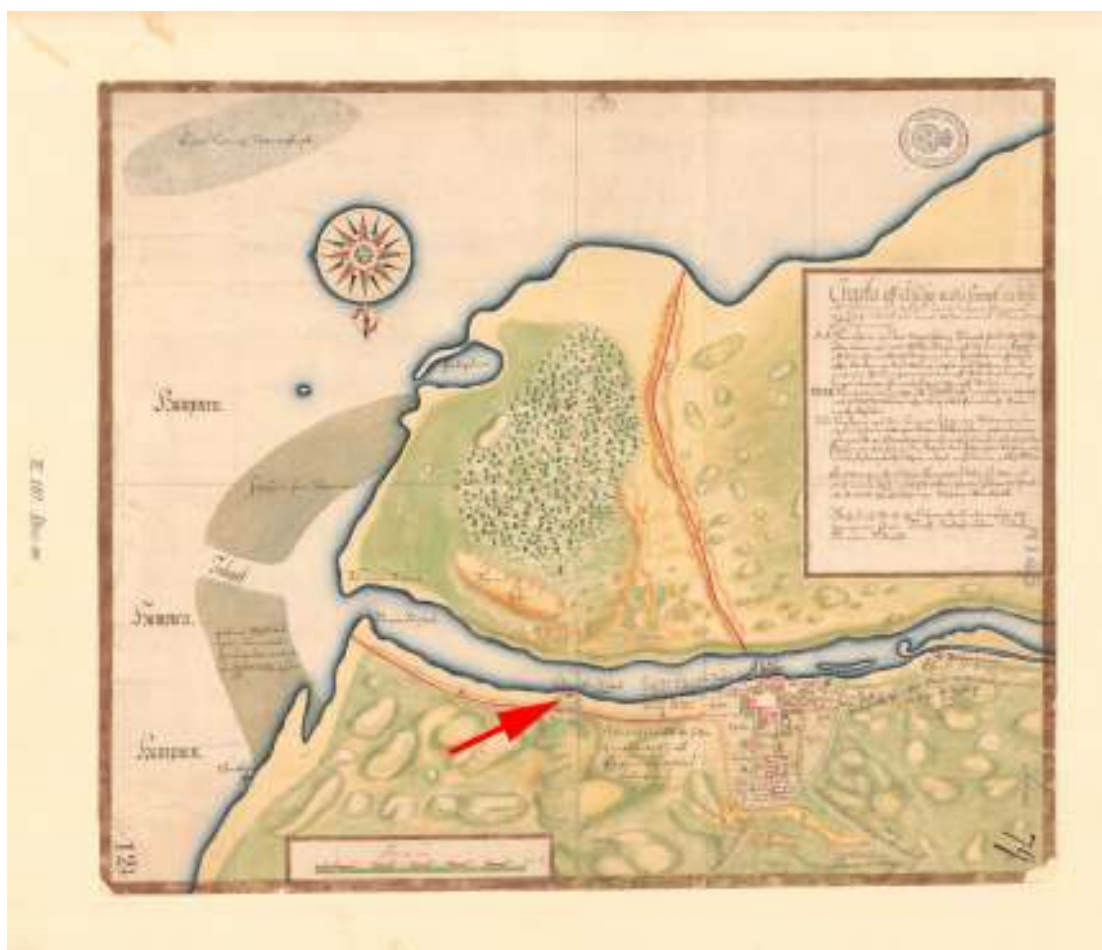

Fig. 2. Åhus 1670 med borgen markerad med röd pil. Notera att norr är ner på kartan.

Inledning

Ärkebiskopsborgen i Åhus, Kristianstad kommun i Skåne, har under perioden 070910 – 071003 varit föremål för en arkeologisk forskningsundersökning. Den södra av två kullar undersöktes 1892 – 1893 varvid delar av en borganläggning frilades. Efter dåtidens standard får grävningen anses vara tillfredställande publicerad. Någon avrapportering eller dokumentation och bearbetning i modern mening har dock inte gjorts och fynden är sedan länge förkomna. Vår hittillsvarande kunskap om borgen är således begränsad. År 2006 gjordes en magnetometerundersökning av det aktuella fornlämningsområdet vilken indikerade ett mycket större borgkomplex än vad som dittills kunnat påvisas med bl a omfattande lämningar på den norra kullen. Undersökningen syftade i korthet till att med några mindre schakt om sammanlagt ca 50 kvm kontrollera magnetometerundersökningens tillförlitlighet samt tillföra ny kunskap om anläggningens karaktär och ålder. Undersökningen genomfördes av personal från Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne.

Fig. 3. 1670 års karta beskuren. Detalj som visar borgen med omgivning. Notera att norr är ner på kartan.

Läge och topografi

Åhus ligger på sandslätten vid kusten, en dryg mil sydöst om Kristianstad. Det är i huvudsak fulläkersbygden som har satt sin prägel på området även om det finns stora inslag av sandstrand och strandskog. Den historiska delen av staden Åhus är belägen kring nivån 5 m ö. h. och ligger vid den nordvästra stranden av nedre Helge å, strax innanför dess mynning.

Synliga lämningar i staden från medeltiden är bl a ruinen efter biskopsborgen, en rest av ett dominikankonvent, delar av stadsmuren samt stadens kyrka och torg. Det är även högst sannolikt att mittpartiet av den byggnad vid torget, som idag hyser museet, är identiskt med det rådhus som nämns i ett diplom från 1431.

Det aktuella undersökningsområdet är idag i huvudsak gräsbevuxet med inslag av enstaka träd och buskar. I den västligaste delen av området dominerar dock träd, sly och en relativt kraftig undervegetation. Den mest markanta delen av fornlämningsområdet består av två kullar, en i norr och en i söder, skilda åt av en kraftig svacka. Den södra kullen rymmer den synliga ruinen av ärkebiskopsborgen som grävdes fram under 1890-talets utgrävning. Dagens marknivå, i höjd med nedre delen av borgruinens dagermur, ligger knappt 5 m ö.h. Svackan, sedan tidigare tolkad som resterna av en vallgrav, har en bottennivå som ligger kring 2,7 m ö.h. Den norra kullen har idag inga synliga rester av bebyggelse. Den västra delen är träd- och slybevuxen vilket idag gör det svårt att uppfatta kullens verkliga storlek. Krönet på kullen ligger ca 8,8 m ö.h.

Fig. 4. Profiliritning av den södra borgkullen och delar av den norra utförd av C. G. Brunius på 1840-talet.

Historik och fornlämningsmiljö

Av Jimmy Jublin Alfberg

Åhus omnämns vid namn och som stad i en källa från slutet av 1300-talet, detta bland annat i samband med att orten år 1149 skulle ha övergått i ärkebiskopens ägo. Stadens kyrka anses på konsthistoriska grunder vara från 1100-talet, men teorier om att den snarare skulle vara uppförd under mitten av 1200-talet har också lagts fram. Det fyrkantiga torget anses ha tillkommit under 1200-talet och i samband med detta en del av det anslutande rätvinkliga gatunätet. Stadsmuren är till vissa delar ännu bevarad och torde ha tillkommit under perioden 1332 – 1360.

Ruinen efter borgen Aosehus är belägen vid Helge ås norra strand, mitt emellan åmynningen och Åhus centrum (ca 500 meter i vardera riktningen). Anläggningens huvudbyggnad är orienterad i öst-västlig riktning. Norr om ruinen finns en större gräsbevuxen kulle som skiljs från den södra kullen av en igenfylld vallgrav.

Själva platsen för borgen är sannolikt ianspråktagen av den danska kungamakten under perioden 1050 – 1150. Efter en schism med ärkebiskopen under mitten av 1100-talet uppges borgen, inklusive staden Åhus mm, ha förlänats till stiftet av kungen – detta då denne fruktade en påvlig bannlysning på grund av omild behandling av ärkebiskopen (Ahlén 1893).

Det tidigaste skriftliga belägget för en borg i Åhus kommer från ett påvligt brev utfärdat i Avignon, daterat 26 oktober 1316. I detta brev beordrar påven Johannes XXII ett möte på ”castro aaos” mellan ärkebiskop Esger Juul och den nyvalde ärkebiskopen i Uppsala, Olof Björnsson (SD, brevnnummer 2756).

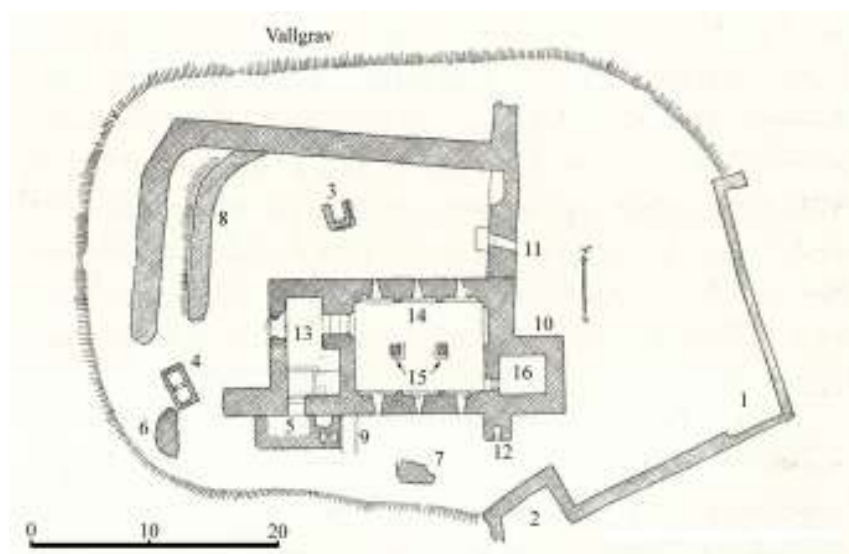

Fig. 5. I grunden Abléns planritning från 1893 (Jublin Alftberg 2006, s 4). 1. Den yttre vinkelställda muren. 2. Det asymmetriska rummet. 3 – 4. Ugnar. 5. Tillbyggnaden. 6 – 7. Oidentifierad mur. 8. Den låga tegelmuren. 9 – 10. Stenrad. 11. Flatmurat parti. 12. Latrintrumman. 13. Förhallen. 14. Salen. 15. Fristående valvbågsfundament. 16. Tornet.

Medeltiden igenom uppehöll sig ärkebiskopen tidvis i Åhus, på borgen, och flera bevarade brev författades på platsen. Ett par ärkebiskopar slutade även sina dagar på platsen, varav den ene av dem – Magnus Nielsen 1390 – förolyckades efter ett fall från vindbryggan (Ahlén 1893).

Till borgen hörde en landegård (en produktionsplats) belägen i Gälltofta, ca 1 mil norr om Åhus. Någon kilometer uppströms i Helge å ägde ärkebiskopen även en kvarn (Forslund 1996).

Åhus utsattes under medeltiden för ett antal stridshandlingar och bl a förstördes borgen partiellt 1262 av en bondehär. Den återuppfördes igen några år senare av ärkebiskop Trugot Torstensen. Vid detta tillfälle bedöms tegel i större mängd ha införts i byggnationen. Efter reformationen 1536 drogs godset in till kronan och hamnade under styre av tillsatta läns herrar (Åhus utgjorde centralort i dåvarande Åhus län (Ahlén 1893)).

En bidragande orsak till borgens försvinnande ägde troligtvis rum under slutet av nordiska sjuårskrigen, år 1569, då svenskarna efter en tid av krigsstillestånd ånyo, via Blekinge, drog sig söderut. Inga förstahandsuppgifter talar för att en förstörelse av själva borgen verkligen ägde rum detta år, däremot att "Åhus-gods landegård blev förstörd och avbränd vid fiendens sista infall". Några år därefter, 1580, skänkte emellertid kungen "den grund varpå gamla slottet ståt" till före detta läns herren Arvid Ugerup (Laurson 1896 och Ahlén 1893). Detta bör tala för att borgen, eller de kvarvarande delarna av den, vid tidpunkten inte längre befanns vara fullgott skick. Ugerup nyttjade troligtvis anläggningen som stenbrott.

Genom seklernas gång försvann borglämningarna allt mer, bl a genom inverkan av flygsanden, men anläggningen såsom varandes ett gammalt slott eller

en borg levde alltjämt kvar i folks medvetande. Uppgifter finns om att bybor så sent som omkring mitten av 1800-talet plundrat ruinerna på byggnadsmaterial (Juhlin Alftberg 2006).

På en karta från 1670-talet (se fig. 3.) finns ruinen väl utritad – därtill i större omfattning än vad som finns synligt idag. En uppgift finns även att marken vid borgen, under början av 1800-talet, vid ett tillfälle ”betydligt” skulle ha sjunkit (Juhlin Alftberg 2006). På 1840-talet gjorde professor C G Brunius en profilritning (se fig. 4.) över de två borgkullarna, varpå man tydligt ser en grov stenmur längs anläggningens södersida (vattensidan). Enligt uppgift var muren ca tre meter hög. Inga spår finns idag kvar av denna del, som troligtvis raserades under 1880-talet när järnvägen drogs fram längs Helge å.

Under slutet av 1880-talet kom diskussionen igång om att man från hamnstyrelsens sida villa få nyttja sanden i södra kullen som barlast åt avgående fartyg. Efter några års ordväxling med riksantikvarieämbetet gavs slutligen tillstånd att göra en utgrävning på platsen. Lektor Abraham Ahlén anlätades som grävledare och under två sommarmånader 1892 – 1893 frilades den södra kullen helt från sand. I dagen kom en stor ruinanläggning som föreföll vara borgens huvudbyggnad (se fig. 5.). Ruinen innefattade källaren till en huvudbyggnad, ett västligt beläget torn i en och en halv våning, en västligt belägen förhall samt diverse mursträckor (Ahlén 1893). Den norra kullen rördes aldrig på grund av att lotsverket bebyggt denna del med en hög sk utkik.

Inga nya – eller kända – undersökningar utfördes på platsen fram till 1969, då ca en meter mur påträffades vid norra kullens västra del under en kabelgrävning. Muren fotograferades av en representant från Skånes hembygdsförbund och beskrevs i enklaste ordalag (Skånes hembygdsförbunds arkiv 1969). 1977 utfördes två mindre undersökningar med anledning av borttagandet av ett betongfundament samt kabelgrävning. Dessa undersökningar gav bl a vid handen att en strandbrink funnits ca 100 meter väster om borgen. Dessutom påträffades medeltida tegel strax ovanför den funna brinken och på norra kullens centrala partier (Rosenberg, 1977A). En ytterligare undersökning företogs 1978 under ett allmänt upprustnings- och renoveringsarbete. Tre mindre schakt togs då upp i anslutning till huvudbyggnaden samt ett längre schakt som löpte över den lilla nordligt belägna borggården (Rosenberg 1978).

Det antikvariska intresset för borgen tog ånyo fart under det 2005 – 2006 genomförda skånska ruinvårdsprojektet, då det på ruinen utfördes övergripande fognings- och säkringsarbeten. Det bör nämnas att anläggningen i över ett sekels tid blivit utsatt för vandalisering av varierande grad, vilket i dagsläget i princip omöjliggjort moderna antikvariska studier av bl a huvudbyggnadens utvecklingsfaser.

Magnetometerundersökningen 2006

Av Jimmy Jublin Alfberg

Under våren 2006 – 21 februari och 21 april – genomfördes två magnetometerundersökningar inom borgområdet, i huvudsak koncentrerade till norra kullen, vallgraven och områdena väster om befintlig ruin. Vid aprilundersökningen kunde vissa ytor, vilka på grund av halka och snö ej var undersökningsbara vid februariundersökningen, kompletteras. Undersökningarna vidtogs i ett försök att lokalisera den medeltida borganläggningens utbredning samt finna spår efter ytterligare byggnation.

De sammanlagda undersökningarna påvisade flera intressanta spår, bl a misstankar om okända yttre försvarsmurar, oidentifierbara rasmassor/anläggningar, ett gångstråk samt en anomali som misstänktes härleda från ett eventuellt kärntorn. Dessutom framkom lämningar som eventuellt kan tyda på att en kajkonstruktion funnits i anslutning till borgen. Flera utslag om misstänkta timmerkonstruktioner har noterats, bl a ett timmerhus sydöst om det befintliga tornet.

Det sammanlagda resultatet indikerade att befintlig anläggning varit avsevärt större än vad som tidigare antagits. Resultatet av den första magnetometerundersökningen publicerades i Hembygdsföreningen S:ta Annas Gilles årsbok 2006.

Syfte

Syftet med undersökningen var att i första hand undersöka riktigheten i tidigare gjord magnetometerundersökning. Undersökningen är även tänkt att ingå i Regionmuseets forskningsprogram ”vattenvägar” och skall även knytas till forskningsprojektet ”Helgeådalen i ett långtidsperspektiv”, vilket drivs av högskolan Kristianstad.

Publik verksamhet

Under perioden 18 – 20 september visades den arkeologiska undersökningen vid borgen i Åhus för elever i årskurs 3 – 8 från Rönnow-, Sånna- och Villaskolan och en grupp med elever från Millersskolan i Kristianstad. För visningen stod arkeolog/pedagog Helén Lilja från Regionmuseet i samarbete med arkeolog/pedagog Fredrik Nihlén vid Riksantikvarieämbetet/Glimmingehus. Totalt hölls visningar för 198 elever samt deras lärare. Utöver dessa visningar hölls visningar för bidragsgivarna samt en allmän visning med ca 100 deltagare.

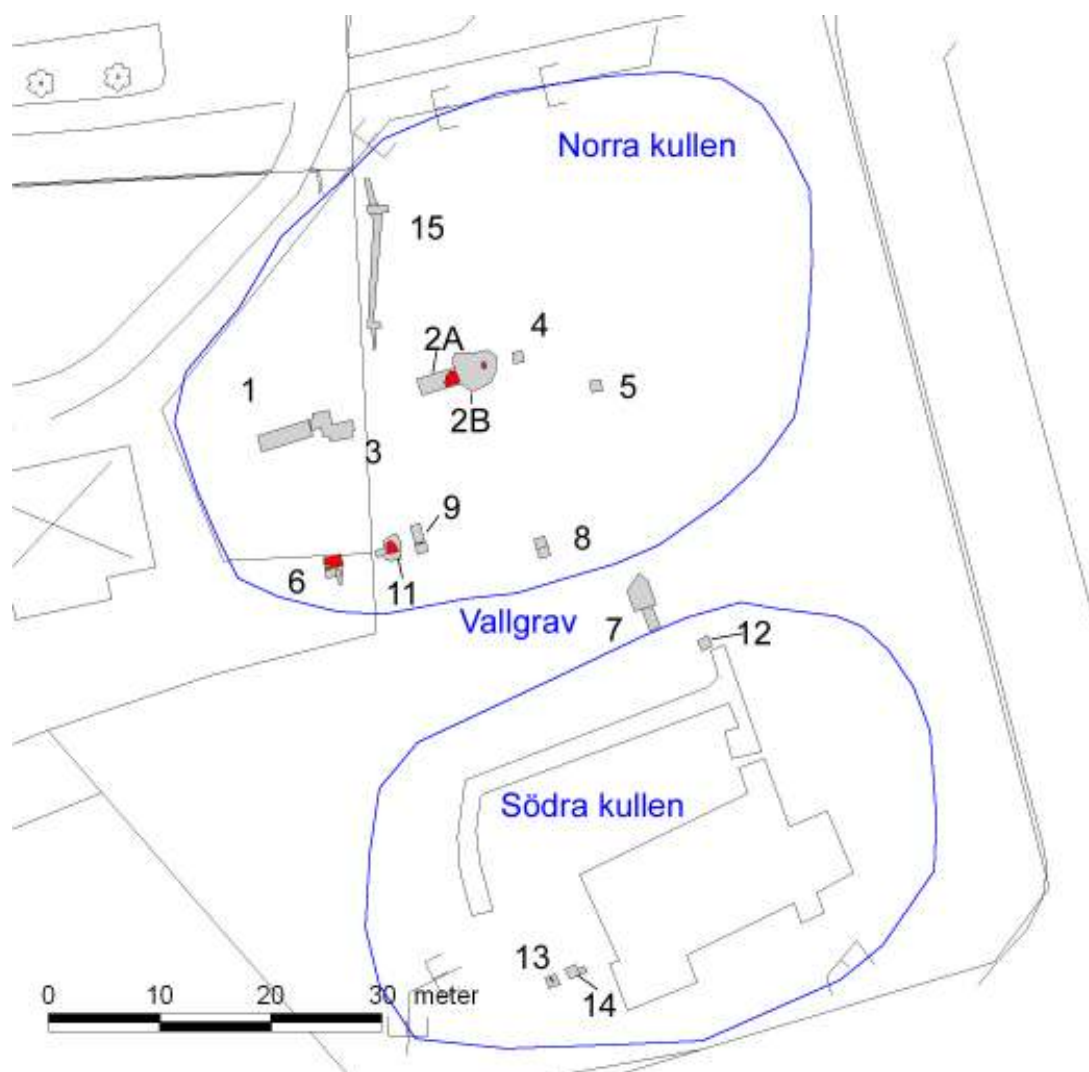

Fig. 6. Schaktöversikt med schakt 1 – 15 markerade. Norra och södra kullen samt vallgraven blåmarkerade.

Frågeställningar

Det finns flera frågeställningar kring anläggningen av både historisk, ekonomisk och teknisk art. Framst gäller frågan om borgens ålder, kontinuitet, utseende, byggnadsteknik och utvecklingsfaser. Därtill kommer frågan om borgens strategiska betydelse, både som ett skydd och ett maktinstrument för de danska ärkebiskoparna – speciellt under de medeltida konflikterna mellan kungamakten och kyrkan. Undersökningen är även tänkt att belysa magnetometerundersökningens tillförlitlighet som arkeologisk metod.

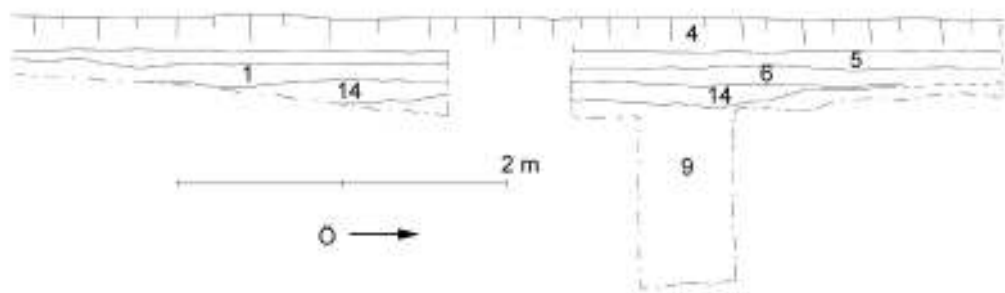

Fig. 7. Schakt 2A, schaktet innan det djupgrävdes med maskin (Schakt 2B). Lager (K): 1. Gul sand med fläckar av humösa sand, islag av kalkbruk, tegelfragment och mindre kolbitar samt benflisor. 4. Gråbrun flygsand. 5. Gul flygsand. 6. Brun sand med inslag av enstaka tegel, kalk mm. Framkom fynd av slagg och trådspik. 9. Beige sand med enstaka djurben, lite slagg och i toppen småsten. 14. Svartbeigemelerad sand. Rikligt med träkol/sot, kalkprickar och tegelkross.

Metod

För att kunna arbeta vidare med Åhus borg krävs att delar av den nya kunskap som magnetometerundersökningarna givit bekräftas eller falsifieras genom arkeologiska ingrepp. Tanken var från början att med ledning av magnetometerundersökningen gräva ca fyra sökschakt om vardera 5 – 10 m². Det visade sig snart att det snarare behövdes ett flertal mindre schakt om sammanlagt ca 50 m² för att få en bild av magnetometerundersökningen som metod. Alla schakt mättes in digitalt med RTK och har bearbetats i dokumenthanteringssystemet Intrasis.

Undersökningresultat

Norra kullen

Schakt 1

Schaktet förlades på den västra delen av den norra kullens krön och var östvästligt orienterat. Placeringen gjordes utifrån en anomali i magnetometerundersökningen som tolkats som en mur. Schaktets mätte ca 3 x 1,6 m och hade ett djup av ca 0,7 m.

Under grässvålen framkom ett par lager flygsand om sammanlagt ca 0,15 m. Under detta påträffades ett 0,17 m tjockt lager bestående av gråbrun sand. Detta innehöll tegelfragment, kalkbruk, djurben och träkol. Lagret överlagrade ytterligare flygsand som i sin tur täckte ett lager brun sand med stort inslag av träkol, tegel, kalkbruk samt djurben.

Då inget som orsakat anomalin vid magnetometerundersökningen påträffades och då motsvarande lagerföljd även påträffades i de andra schakten på norra kullen grävdes inte schaktet djupare. Naturlig undergrund påträffades inte och inga fynd tillvaratogs från schaktet.

Fig. 8. Schakt 2B (maskingrävd del). Tre meter ner påträffades en horisont med sten som tolkats som delar av en stenläggning. Sandmassorna i schaktväggen motsvarar lager 9 i schakt 2A (se fig. 7.).

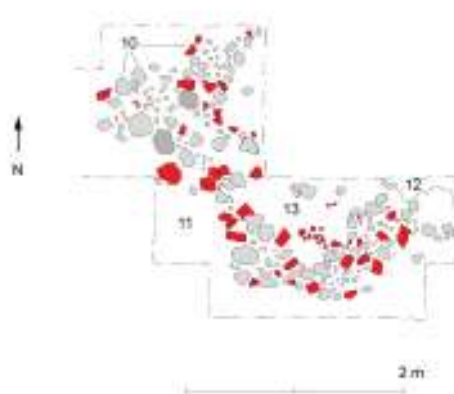
Schakt 2

Schaktet grävdes i två omgångar – ett handgrävt schakt, schakt 2A, samt ett maskingrävt djupschakt, schakt 2B. Schakt 2A togs upp i mitten av den norra kullen och var öst-västligt orienterat samt hade måtten ca 6 x 1,2 m (se fig. 7.). Djupet uppgick till ca 0,6 m. I den östra delen av schaktet gjordes en provgrop, ca 0,6 m i kvadrat samt 1,6 m djup.

Schaktets placering gjordes med hänsyn till ett stenblock som delvis låg i dagen och som ansågs vara intressant i förhållande till magnetometerundersökningen. Stenen visade sig ha ett borrhål och tolkades som en ankarsten för ett av de stag som stöttat ett utsiktstorn som lotsverket haft på kullen.

I övrigt framkom i schaktet omedelbart under grässvålen flygsand, sand med inslag av tegel (Fnr 1), kalkbruk, slagg (Fnr 3), träkol, djurben (Fnr 4 och 5) och trådspik (Fnr 2). Ca 0,5 m under befintlig marknivå påträffades sand som vid första anblick verkade vara den naturliga undergrunden. Den innehöll emellertid enstaka djurben och slagg samt i de övre delarna småsten. En provgrop handgrävdes ytterligare 1,1 m ner. Denna visade att samma lager fortsatte ner till minst 1,6 m under befintlig marknivå. Då sanden gjorde fortsatt handgrävning för risikabel togs schaktet upp ytterligare med grävmaskin (schakt 2A).

Schakt 2A gjordes i den östra halva av det ursprungliga schaktet och omfattade ca 3,3 x 3,8 m. Ner till ett djup av ca 3 m visade sig massorna bestå av samma sand som tidigare. Vid 3 m framkom en horisont bestående av stenar i jämn storlek men i osorterad bergart, t ex röd kalksten som inte förekommer naturligt

Fig. 9. Schakt 3. Raseringslagret tolkades till en början som en medeltid fast anläggning men visade sig sedan vara en redeponering under senare tid, möjligen 1800-talet. Tegel är rödmarkerat och natursten gråmarkerad. Mörkgråa stenar har spår efter krysshamring

på platsen (se fig. 8). Horisonten tolkades som en stenlagd yta som genom keramik daterats till högmedeltid (Fnr 6, 12, 13, och 14). Stenläggningen låg på ytterligare en horisont bestående av grov sand med stora inslag av svallat grus och tegelsmul, kalkbrukssmul samt enstaka inslag av slagg (Fnr 10) och fragmenterade ben (Fnr 11).

Schakt 3

Schakt 3 förlades i anslutning till schakt 1, i första hand som en förlängning i östlig riktning. Då ett raseringslager framkom omedelbart under grässvålen anpassades schaktets form efter detta. Raseringslagret (K10) innehöll tegel, flinta, kalkbrukssklumpar och sten. Byggnadsmaterialet i lagret bestod bl a av storstenstegel (Fnr 25 och 26) och tuktad kalksten (Fnr 27 och 28), sannolikt medeltida. Det visade sig att det även fanns inslag av modernare material såsom kritpipsfragment (Fnr 23 och 24). Raseringslagret tolkades således som ett lager bestående av sekundärdeponerat material. Ingen fast struktur eller anläggning kunde dokumenteras.

Schakt 4

Schaktet grävdes i förlängningen av schakt 2 och utgjordes av en kvadratmeterstor ruta. Placeringen av rutan gjordes utifrån en kraftig anomali som registrerades vid magnetometerundersökningen. Under matjorden framkom ett drygt 0,1 m tjockt flygsandlager. Flygsanden täckte ett ca 0,5 m tjockt lager gråbrun sand med inslag av småsten, tegel, djurben och slagg. Vid ett djup av knappt 0,9 m påträffades gul, melerad, sand med inslag av ben, tegel, slagg eller en skålla (Fnr 32), en handsmidd spik (Fnr 31) samt en skärva äldre rödgods från en kanna (Fnr 30).

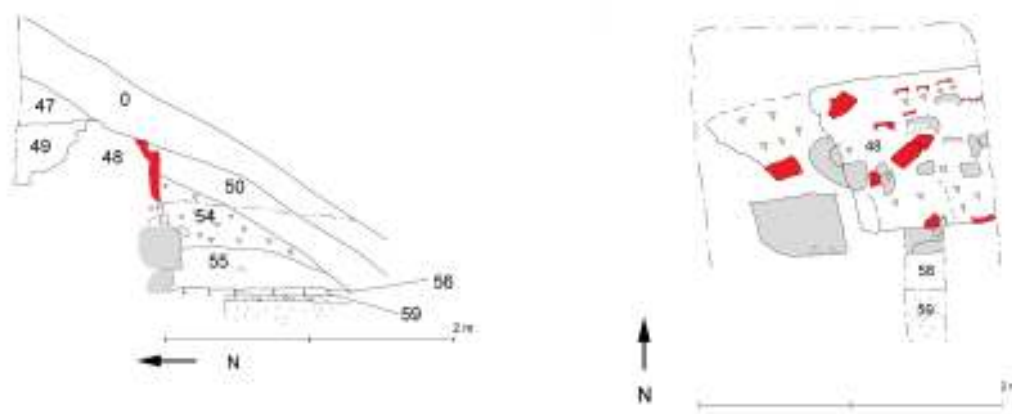

Fig. 10. Muravsnittet som påträffades i schakt 6. Till vänster i sektion och till höger i plan. Tegel är rödmarkerat, natursten gråmarkerat och kalkbruk med trianglar. 0. Grässvål. 47. Gul flygsand, något stratifierad. 48. Skalmur och grundmur. 49. Brun sand med stort inslag av kalkbruk och tegelsmul/-flis. 50. Gråbrun, möjligen humusberikad flygsand. 54. Lager med kalkbruk som täcker grundmur och en bit upp på dagermuren. Innehöll ett fåtal tegelfragment. 55. Påfört grått kompakt sandlager med enstaka inslag av tegelfragment. 56. Gulgrå lera med inslag av sot och kol. 59. Askgrå lera eller sand med inslag av grus. På ytan fanns fläckar av sot.

Schaktet grävdes till ett djup av 1,2 m utan att något som kan ha orsakat anomalin påträffades.

Schakt 5

Även schakt 5 förlades till den övre delen av den norra kullen. Placeringen valdes på grund av en kraftig anomali i magnetometerundersökningen samt att det fanns en liten topografisk förhöjning i området. Under matjorden framkom ett tunt lager flygsand som täckte en gråbrun sand med inslag av småsten, tegel och kalkbruk. Under den gråbruna sanden kom en melerad sand med enstaka småsten och träkol. Schaktet grävdes inte djupare än 0,6 m.

Schakt 6

Schakt 6 grävdes i slänten av den norra kullens sydvästra del. Placeringen valdes utifrån en iakttagelse som gjordes vid en kabelgrävning 1969, då man stött på delar av en mur. Under ca 0,4 m grässvål och flygsand framkom delar av en skalmur med grundmur. Grundmuren bestod av delvis tuktad gråsten med den nedersta stenen stående ca 0,5 m under dåvarande marknivå. Av dagermuren återstod den nedre delen, allt som allt ca 0,5 m. Tjockleken uppgick till ca 1 m. Murens skal var av tegel och fyllningen bestod av sten, tegelfragment och kalkbruk. I ras- och rivningsmassor kring muren framkom bl a fynd av skärvor av äldre rödgods (Fnr 34 – 36).

På utsidan av muren kunde det konstateras att samtliga massor ner till nedersta stenen i grundmuren var påförda. Längst ner, direkt på den naturliga sandundergrunden, har man fört på två tunna lager med lera (K56 och K 59). Dessa lerlager fortsatte inte under själva muren.

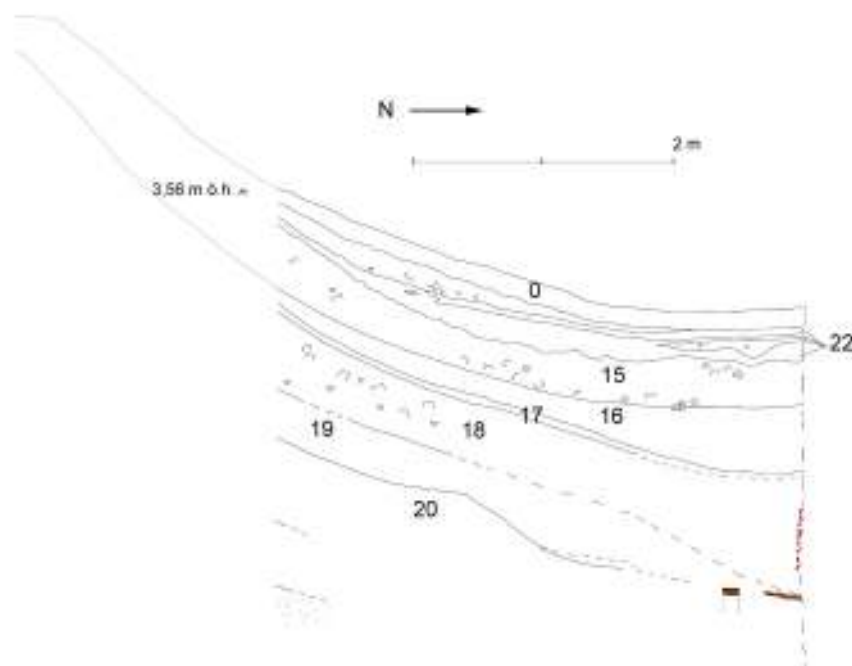

Fig. 11. Schakt 7, västra sektionen. Då schaktet var instabilt blev delar av sektionen endast schematiskt inritade. 0. Grässvål. 15. Raseringslager, rikligt med sten, tegelbrockor samt inslag av ben. 16. Finkornig gul flygsand. 17. Brungrå flygsand. 18. Raseringslager med smuligt tegel (bl a gult tegel) och kalkbruk. Lagrets norra del bestod nästan enbart av tegel. 19. Flygsand. 20. Ljusgrå lera. 22. Sand- och växthorisonter med tegelflis och sten.

Två ^{14}C prover togs från muren. Det ena kolprovet (UGAM 02403) togs i lager 56 (K56) och fick en datering som med 95,4 % sannolikhet kan dateras till perioden 1010 – 1160 e. Kr. Det andra provet (UGAM 02402) togs ur murbruken i skalmurens kärna (K48). Detta kan med 90,3 % sannolikhet dateras till perioden 1390 – 1450 e. Kr. Se vidare tolkning under ”Sammanfattning och antikvarisk syntes”.

Schakt 7

Schakt 7 förlades i svackan mellan den södra och den norra kullen i det som har antagits vara en vallgrav. Under grässvål och sentida flygsand framkom tjocka raseringslager (K15 och K18) varvade med flygsand (K16, K17 och K19). På grund av ras och rasrisk maskingrävdes schaktet. Rasen gjorde att dokumentationen blev något schematisk nedanför 1,4 m under befintlig marknivå. Under det nedersta flygsandslagret (K19) framkom en gråblå vattenavsatt sand (K21), som i sin tur täckte en ljusgrå lera (K20). I den ljusgrå lera togs ett ^{14}C prov som med 95,4 % sannolikhet kunde dateras till perioden 1470 – 1640 e. Kr. Ur samma lera tillvaratogs även en flatspetsad enepåle vars fällningstillfälle genom en dendrokronologisk datering med stöd av en ^{14}C -datering kunde förläggas till vinterhalvåret 1567/68.

I den södra delen av schaktet borrades med jordborr ner ytterligare drygt 1 m i den ljusgrå leran. Denna visade sig vara ca 0,2 m tjock sedan kom en horisont med lerklumpar och enstaka tegelfragment. Denna horisont kan eventuellt bestå av fragment av ovanliggande lager som förts ner av borren. På drygt en meters borrhjup, eller på 3 meters djup under befintlig marknivå (0,56 m ö.h.), påträffades en vit, blöt sand, sannolikt den naturliga undergrunden.

Fig. 12. Schakt 7, norra delen, under utgrävning. Notera det tjocka rivningslagret (K18). Foto från SV.

Schakt 8

Schakt 8 förlades i den södra slänten av den norra kullen och placerades utifrån en anomali som påvisats vid magnetometerundersökningen. Schaktet var 1 x 2 meter och orienterat i nord-sydlig riktning. Under matjorden låg ett 0,7 – 0,8 m tjockt flygsandlager (K24) och under det ytterligare 0,2 m sand (K29), möjligen flygsand. Under sanden framkom ett lager bestående av mörkbrun sand med inslag av tegel, småsten och träkol (K34). Underliggande lagerfrekvens kan möjligen vara naturlig. Överst i frekvensen fanns ett lager grov, nästan grusig, sand med rostbrun färg (K35). I sanden fanns tydligt skiktade horisonter med svallad småsten. Under detta lager framkom lager av sot och kol och/eller möjligen torv (K53 och K37), vilket i sin tur överlagrade olika lager av sand (K38 och K39).

Ovan beskrivna lagerfrekvens tycks vara skuren av en nedgrävning som i en senare fas i sin tur blivit igenfylld av K34.

Schakt 9

Schakt 9 grävdes i den södra slänten av den norra kullen med dimensionen 1 x 2 m och var orienterad i nord-sydlig riktning. Schaktet förlades i den östra förlängningen av schakt 6 och muren. Schaktet blev knappt 1,8 m djupt. Då schaktet rasade in blev delar av schaktet endast schematiskt dokumenterat.

I schaktet påträffades ingen fortsättning på muren som framkom i schakt 6, däremot hamnade merparten av schaktet inom en större nedgrävning som även återfanns i schakt 11 (se nedan). Den stratigrafiska sekvens som framkom under grässvål och matjord utgör således fyllning i nedgrävningen. Fyllningslagren

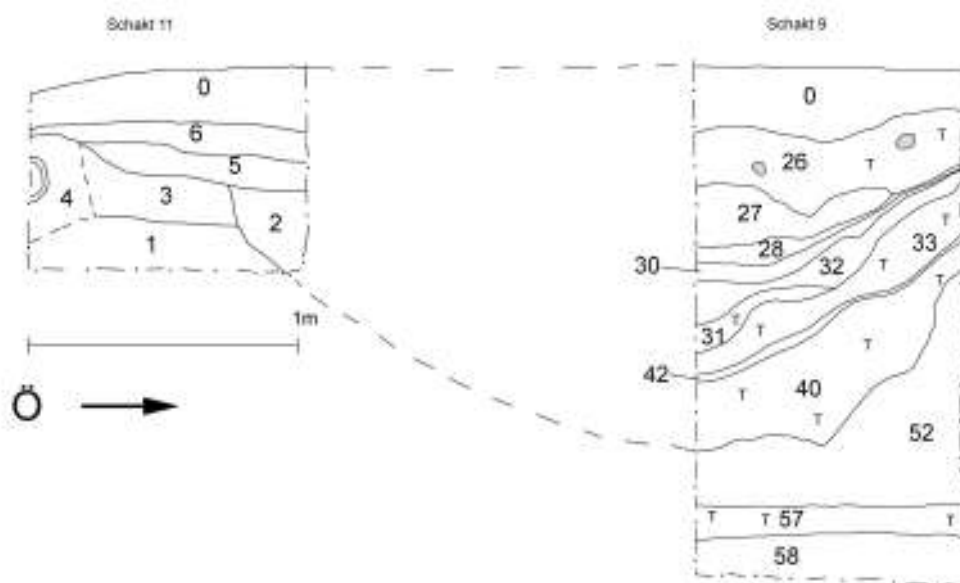

Fig. 13. Norra sektionen i schakt 11 respektive 9. Den nedgrävning som påträffades i båda schakt har grävt av muren. 0. Gräsvål. 1. Beige, något flammig, sand. 2. Svartbrun lös sand med tegelkross, kalk och träkol. 3. Finkornig gul sand. 4. Lös beige sand. Rikligt med rötter. 5. Beigebrun sand. 6. Gråvit lera med kalk. 26. Grå sand med inslag av slagg, sten, djurben och kolstänk. 28. Ljusgul sand med inslag av tegelkross, kalkbruk. 30. Brun sand. 31. Gråbrunt raseringslager med rikligt med träkol, brända trästycken, bränd sand och grå lera. 32. Tunt grågult sandlager med inslag av djurben. 33. Gråbrunt raseringslager med större inslag av träkol, lerfläckar, tegelkross och -brockor, kalkbrukssklumpar med magringsbitar av tegelkross. 40. Raseringslager med rikligt inslag av tegel och kalkbruk med magring av tegel. 42. Brungult sandigt lager. 52. Brungrått sandigt lager. 57. Gråvitt raserings-/fyllnadslager bestående till större delen av kalkbruk och tegelkross. 58. Vitgrått sandigt lager, inslag av aska.

bestod av raseringsmassor och sand (K30-33, K40-43 samt K51, 52 och). Lagren innehöll på olika nivåer keramik av typen äldre rödgods (Fnr 63 och 70), rödgods (Fnr 58, 59 och 69), svartgods – äldre och yngre (Fnr 71, 78, 81 och 82) samt även fajans (Fnr 83). Nedgrävningen skar lager K58, sannolikt en medeltida ursprunglig nivå.

Schakt 10

Schaktet grävdes inte djupare än svåldjup då det visade sig att volymen trädrötter var större än jordvolymen.

Schakt 11

Schakt 11 förlades mellan schakt 6 och 9. Schaktet mätte ca 1,5 x 2,4 m. I schaktet framkom fortsättningen på den mur som påträffats i schakt 6. Muren visade sig vara raserad i den östra delen samt genomgrävd av den nedgrävning som undersöktes i schakt 9. Muren hade i övrigt samma dimension och konstruktion som i schakt 6.

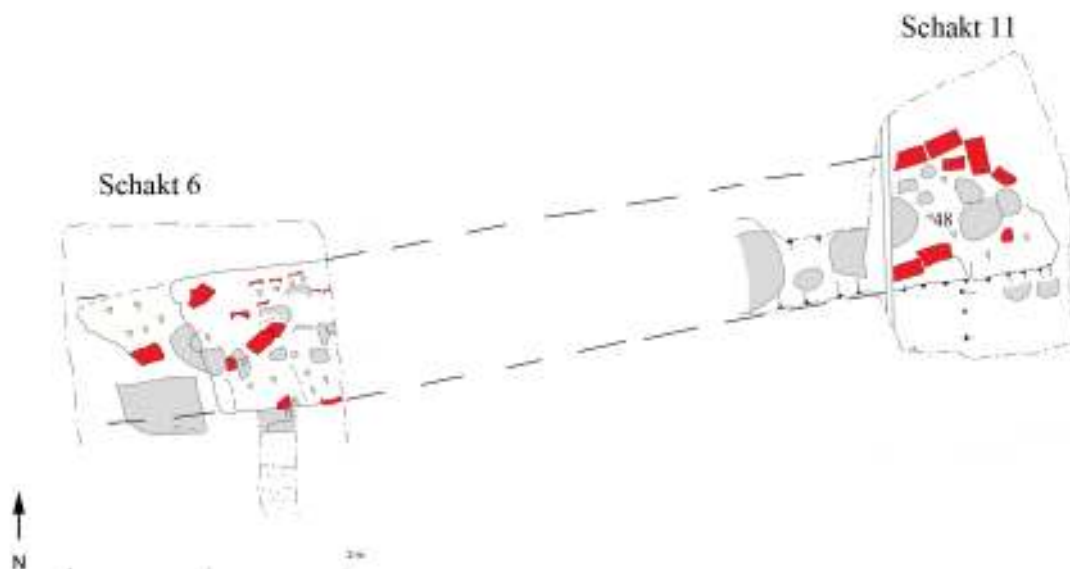

Fig. 14. Schakt 11 bredvid schakt 6. I schakt 11 framkom delar av samma mur som påträffades i schakt 6. Streckad linje avser rekonstruerad del. 48. Skalmur och grundmur.

Schakt 15

I samband med grävningen framkom uppgifter om ytterligare en muriakttagelse som gjorts i samband med kabelgrävningen 1969. En motsvarande mur som den i schakt 6 skulle även ha framkommit på den norra sidan av kullen. Då uppgifterna ansågs tillförlitliga lokaliserades kabeln varefter ett smalt schakt grävdes för att hitta muren. Kabeln följdes ca 15,5 m och i schaktets norra del gjordes en utvidgning. Ingen mur påträffades och endast modernt fyndmaterial framkom. Uppgifterna om muren kom i slutet av undersökningen varför kabeln inte följdes hela vägen fram till fornlämningsområdets gräns. Uppgifterna anses ännu pålitliga varför ett nytt försök att lokalisera muren bör göras om tillfälle gives.

Södra kullen

Tre mindre schakt förlades till den södra kullen för att binda samman resultatet från den norra kullen med den sedan tidigare kända borganläggningen. Med de små schakten avsågs att kontrollera eventuellt landfäste för en brygga eller bro mellan kullarna samt om en ringmur kring södra kullen kunde påvisas.

Schakt 12

Schaktet förlades till den södra kullen i anslutning till befintlig ruin för att undersöka en eventuell fortsättning på ett nord-sydligt orienterat muravsnitt och/eller belysa dess funktion. Schaktet mätte 1 x 1 m. I schaktets sydöstra hörn fanns ett stenblock i nivå med murens grundmur. Stenen ska sannolikt tolkas som ingående i murens grund. Upp mot och omkring grundmuren låg ett raseringslager med inslag av tegel, kalkbruk och djurben (K61). Raseringslagret och grundmuren täckte – respektive vilade på – en lagerfrekvens bestående av sorterad grus (K62), roströd sand (K63), melerad sand (K64) och torv (K65). De olika lagren i sekvensen sluttade ner i vallgraven.

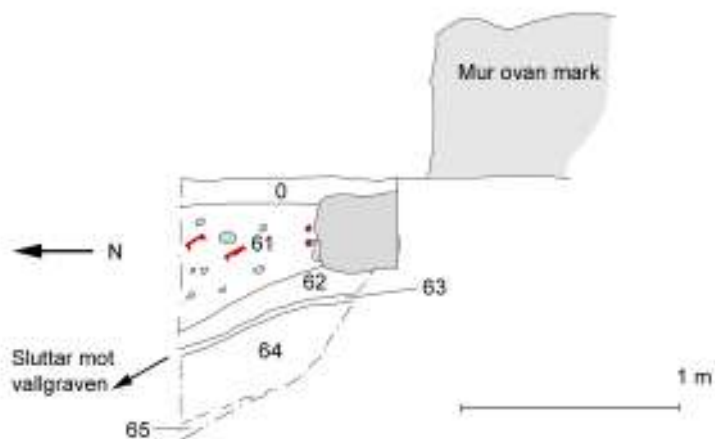

Fig. 15. Schakt 12, östra sektionen. 0: Grässvål. 61. Raseringslager med tegel och kalkfragment samt djurben. 62. Stratifierat grus. 63. Roströd grus. 64. Gråvit melerad sand. 65. Rödbrunt torvlager.

Schakt 13

Fig. 16. Schakt 13 från V. Tegelraden ingår i den sk stekspisen.

Schakt 13 förlades till den södra kullen strax väster om befintlig ruin. Placeringen gjordes utifrån Ahléns planritning från 1893. Enligt ritningen skulle här finnas en ”stekspis” som enligt uppgift skulle ha varit förstörd före 1914. Denna stekspis har hittills försvårat tolkningen av borgen avsevärt då den rumsligt skär strategiska delar av borgen. Med ett schakt avsågs att undersöka spisens fasttillhörighet. Schaktet mätte 1 x 1

m. Direkt under grässvålen framkom en rad med tegelsten som tolkades som ”spisens” östra långsida. Vidare tolkades teglet som sekundäranvänt, d v s spisen är sannolikt från en senare period då borgen använts som ”stenbrott”. Bland teglet påträffades även ett fragment av en lågerhuggen kalksten (Fnr 88), sannolikt från borgens romanska fas. Tegelanläggningen ligger kvar *in situ*.

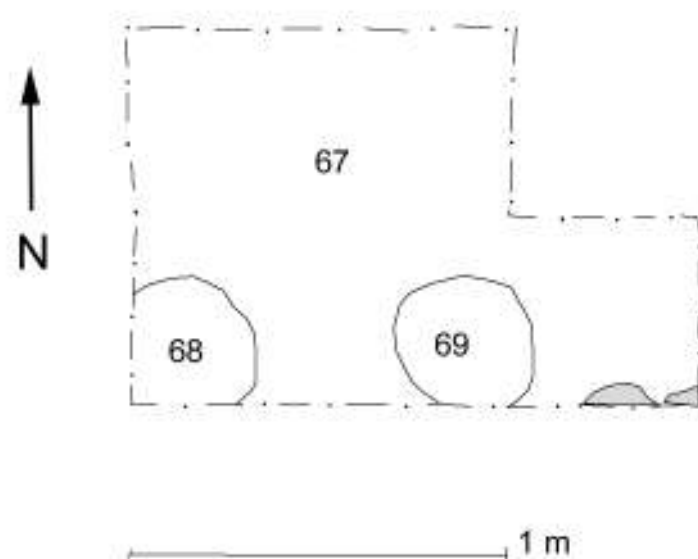

Fig. 17. Schakt 14. 67. Naturlig undergrund, morän. 68. Möjligen ett stolphål. 69. Möjligen ett stolphål med stensködd botten.

Schakt 14

Schakt 13 visade att den så kallade stekspisen inte tillhörde borganläggningen. Med schakt 14 avsågs att undersöka om befintligt östvästligt orienterat muravsnitt hade en fortsättning västerut och om detta i så fall gick att knyta ihop med andra befintliga muravsnitt. Ett schakt om 1 x 1 m med en mindre utvidgning förlades i anslutning till västfronten på borganläggningens "förhall" (se fig. 5). I förhållande till stående muravsnitt fortsatte grundmuren ytterligare ca 0,7 m i västlig riktning. I sektionen syntes en nedgrävning i anslutning till grundmurens västra ände, vilket tyder på att muren ursprungligen inte sträckt sig längre i denna riktning. Grundmur med nedgrävning skar ett lager bestående av skiktad eller sorterad grus och som tolkades som morän (K67). I sektionen syntes även två nedgrävningar i samma lager som möjligen ska tolkas som två stolphål.

Sammanfattning och antikvarisk syntes

Vid undersökningen togs 14 schakt upp som till större delen handgrävdes. Så småningom översteg emellertid vissa schaktdjup gränsen för säker handgrävning. I några fall fick således grävmaskin användas för att komma ner till botten.

Schaktens placering utgick i första hand från gjorda magnetometerundersökningar, vilka i sig ingick i en viktig metodisk frågeställning. De två inledande magnetometerundersökningarna hade påvisat flera kraftiga anomalier utifrån vilka det gick att ana ett väsentligen större borgkomplex än det som inför undersökningen tidigare var känt. Det visade sig emellertid att det inte gick att bekräfta mer än en av anomalierna arkeologiskt, och i det fallet rörde det sig om en telekabel. Varför inga flera anomalier kunde bekräftas kan diskuteras. Vid en magnetometerundersökning framgår inte djupet på de anomalier som registreras, det finns således en risk att en del av anomalierna ligger djupare än vad vi kunde nå med vissa av schakten, men även i de fallen där naturlig undergrund påträffades kunde anomalierna inte bekräftas. Magnetometerundersökningen bidrog således inte med information som har haft relevans för undersökningen.

Schakten visade dock att den norra kullen ursprungligen har varit lägre. I jämförelse med norra kullens högsta nivå – ca 8,8 m ö. h. – indikerade undersökningen en ursprunglig högsta nivå på ca 5,5 m ö. h. På detta har århundradens flygsand samt påförda massor byggt upp ytterligare ca 3 m. De påförda massorna, vilka framkom strax under matjorden och utgjorde 0,4 – 0,5 m, bestod av sand med mycket stort inslag av småsten, tegel, kalkbruk och djurbensfragment samt enstaka inslag av slagg, spik och keramik. Fyndmaterialet gav ett homogent intryck. D v s i de övre påförda massorna fanns över hela kullen äldre och yngre fyndmaterial blandat. I underliggande horisonter saknades moderna inslag.

Flygsanden hade en mäktighet om ca 2,5 m och grävdes i huvudsak med maskin. Under flygsanden framkom en horisont med osorterad sten, dock med jämn storlek. Horisonten tolkades som en stenlagd yta som genom keramik daterats till högmedeltid. Stenläggningen låg på ytterligare en horisont bestående av grov sand med stora inslag av svallat grus och tegelsmul, kalkbrukssmul samt enstaka inslag av slagg och fragmenterade ben.

I den norra kullens södra sluttning påträffades en skalmur, som genom keramikfynd preliminärt daterades till högmedeltid. Hjässan på grundmuren låg 5,5 m ö.h., således på samma nivå som stenläggningen. Muren påträffades i två schakt genom vilka en mursträckning på drygt 7 meter kunde säkerställas. Enligt uppgift ska vid kabelgrävning liknande murrester ha framkommit på kullens norra sida, varför det finns anledning att tro att muravsnittet ingått i en ringmur kring norra kullen. Murens grundmur har anlagts genom att man först grävt in en hyll-

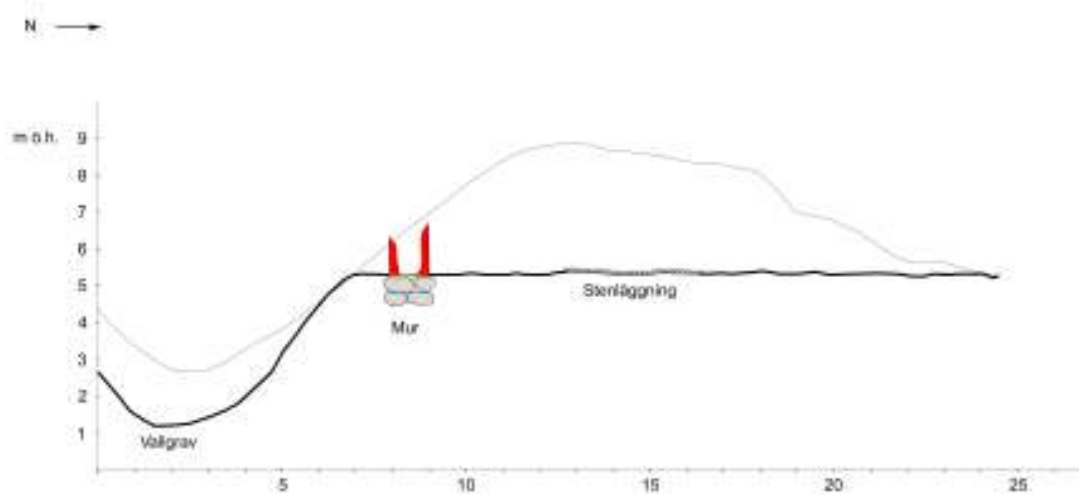

Fig. 18. Den övre kurvan visar dagens sektion genom norra borgkullen i nordsydlig riktning. Den rekonstruerade borgkullen är inritad med kraftigare linje. Vallgrav, mur och stenläggning är schematiskt inritade.

avsats i slänten. För att armera sanden i kullen har man lagt ut ett par lager lera på avsatsen, på samma vis som man lägger ett lergolv.

Keramikdateringen av muren kompletterades med två ^{14}C -prover vilka var något motsägelsefulla. Dateringen av en bit kol som framkom i den ”armerande” leran har gett en datering till tidigmedeltid medan ett prov som togs i kalkbruket i murens kärna daterades till senmedeltid. Kolproverna och keramiken gav således en datering som täckte hela medeltiden. Den äldre dateringen är sannolikt resultatet av en sekundär inblandning då teglet introduceras i regionen först i slutet av 1100-talet. Däremot kan både keramikdateringen och den yngre ^{14}C -dateringen anses vara relevanta. På grund av spännvidden i dateringarna får vi en datering som sträcker sig från mitten av 1200-talet till mitten av 1400-talet.

Mellan de båda kullarna grävdes ett schakt genom vallgraven. Under tjocka raseringslager, på ett djup av ca 2,2 m under befintlig marknivå och på nivån 0,5 m ö.h. påträffades ett lager påförd blålera ovan vilken det låg vattenavsatt sand. Under blåleran framkom vad som tolkades som naturlig sjösand. Liksom på toppen av den norra kullen gick det här inte att arbeta under säkra förhållanden, varför en noggrannare dokumentation ej gick att genomföra. I de halvmeter tjocka rasmassor av tegel som man fyllt vallgraven med märks inslag av gult medeltida tegel.

Någon närmare datering av anläggandet av vallgraven föreligger inte. Dock har två intressanta dateringar gjorts utifrån en dendrodaterad enepåle samt ett ^{14}C -prov ur bottenleran på vallgraven. Kolprovet fick en vid datering till perioden 1470 – 1640, medan enepålen daterades till vinterhalvåret 1567/68. Med tanke på

borgens ålder är det inte sannolikt att vallgraven anlades så sent och när det gäller den här typen av anläggningar får man räkna med hög risk för sekundärdeponerat material. Enepalen, som var flatspetsad, kan ha ingått som en del av en förstärkning av vallgraven i form av spetsade störrar. Men utan större uppgrävd yta och flera liknande fynd går inga säkra slutsatser att dra. Intressant är att denna eventuella förstärkning skulle sammanfalla med nordiska sjuårskriget.

För att binda ihop den norra kullen med den sedan tidigare blottlagda delen av borgen togs även några schakt upp i den södra kullen. Dessa schakt visade i huvudsak tre saker. Den ”stekspis” som undersöktes på 1890-talet och som har försvårat tolkningen av borgen visade sig vara från en senare fas, sannolikt från tiden efter att borgen förlorat sin primära funktion. Utan denna anläggning öppnas möjligheterna upp för att knyta ihop befintliga ringmurspartier på södra kullen. Det korta, grova murparti som utgår från huvudbyggnadens västra gavel, och som inte fortsätter mycket längre västerut, kan sannolikt tolkas som fundamentet till en passage/vindbrygga, vilken ledde upp på ringmurens väpnargång. Det är emellertid okänt om muren vikt av mot söder, något som i så fall skulle omkullkasta teorin. Muren vid södra kullens norra parti, som abrupt slutar mot vallgravskanten, kan eventuellt utgöra den sammanlänkande delen mellan kullarna i det att konstruktionen förefaller vara landfästet till en brygga.

Utvärdering

Inför undersökningen fanns det flera frågeställningar som rörde borgens ålder, kontinuitet, utseende, byggnadsteknik och utvecklingsfaser. Därtill kommer frågan om borgens strategiska betydelse, både som ett skydd och ett maktinstrument för de danska ärkebiskoparna – speciellt under de medeltida konflikterna mellan kungamakten och kyrkan. Undersökningen var även tänkt att belysa magnetometerundersökningens tillförlitlighet som arkeologisk metod.

Vid undersökningen kunde de frågor som rörde ålder, kontinuitet, utseende, byggnadsteknik, utvecklingsfaser samt magnetometerundersökning som arkeologisk metod belysas. Däremot framkom inget nytt material som kunde kasta nytt ljus över borgens strategiska betydelse. Anledningen är att det vid utgrävningen inte framkom ett tillräckligt nyanserat material, främst i form av artefakter. Vid undersökningen på 1890-talet påträffades ett rikligt fyndmaterial, varav merparten idag är förkommet. Vid den nu aktuella undersökningen var fyndutdelningen betydligt fattigare. Till detta kan det finnas olika anledningar. En kan vara att bebyggelsen på den norra kullen var av en annan typ än på den södra, vilket kan leda till en annan deponeringsbild. En annan orsak är utformningen av kullen i sig. Vid undersökningen visade det sig lämningarna efter borgen framkom direkt under grässvålen i slänten av kullen medan det krävdes ett tre meter djupt schakt om man utgick från toppen av kullen. Den norra kullen har således sett ut som

den södra under borgtiden, en kulle med tillplattad topp. Detta innebär i sin tur att om man vill komma åt den ursprungliga marknivån och de lämningar och fynd som finns på denna horisont måste mellan 1000 – 1500 m³ sand avlägsnas. Först då kan vi få ett mera nyanserat fyndmaterial.

Vid undersökningen kunde större delen av frågeställningarna belysas trots små insatser. Den totala schaktytan uppgick till knappt 53 m³, men den ringa storleken till trots kan vi idag på goda grunder anta en ringmurförsedd nordlig borgkulle som antingen renoverats eller byggts ut i en senare fas av borganläggningens historia, där den romanska borgen representerar den första. Vetskapen om en nordlig borgutbyggnad visar den vetenskapliga potential vidare undersökningar av den norra kullen har. På grund av de enorma sandmassorna som först måste avlägsnas måste emellertid metoden ändras. Man får räkna med att gå hårdare fram med schaktmaskin samt stämpla upp schakten.

Kristianstad 2008-04-10

Jan Kockum

Referenser

- Ahlén, A. 1892 – 1893. *Åhus och dess slott samt utgrävningarna därstädes 1892 – 1893*.
- Forslund, Per-Olof. 1996. Ale, Historisk tidskrift för Skåne, Halland och Blekinge, nummer 3.
- Juhlin Alftberg, J. 2006. Ärkebiskopsborgen i Åhus – en byggnadsantikvarisk diskussion. *Skrifter utgivna av S:ta Annas Gille i Åhus* 26.
- Laursen, L. 1896. Kancelliets Brevbøger, Vedrørende Danmarks indre forhold, 1566 – 1570.
- Rosenberg, B. 1978. Rapport, Åhus borgruin, RAÄ Byrån för Arkeologiska Undersökningar.
- Rosenberg, B. 1977A. Rapportunderlag Borttagning av betongfundament, RAÄ, UV-syd.
- Rosenberg, B. 1977B. Rapportunderlag Ledningschaktning, RAÄ UV-syd.
- Riksarkivet*. Svenskt diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbrev (SD), brevnummer 2756
- Skånes hembygdsförbund*. Anteckning på lösblad och tre fotografier, juli 1969, K. Ström.

Tekniska och administrativa uppgifter

Socken/socken nr:	Åhus, 1152
Kommun:	Kristianstad
RAÄ nr:	14
Ekonomisk karta:	3E 0b
Lst dnr:	431-39589-07
Regionmuseet dnr:	K12.20-274-07
Typ av undersökning:	Arkeologisk forskningsundersökning
Fälttid i h:	387 h
Kostnadsansvarig:	Regionmuseet Kristianstad
Personal:	Johan Dahln, Jimmy Juhlin Alftberg (projektledare), Jan Kockum, Hlén Lilja, Johan Wallin
Rapportansvarig:	Jan Kockum
Referensgrupp:	Thorsten Andersson, Björn Rosenberg, Anders Odman
Dokumentationsmaterial:	249 digitalfoton, inmättningsfil RK27407SU, 17 fältritningar, 74 kontextblanketter

Dokumentationsmaterialet förvaras på Regionmuseet Kristianstad och fyndmaterialet på Lunds universitets historiska museum under Luhm nr 31832.

Bilagor

Fyndlista

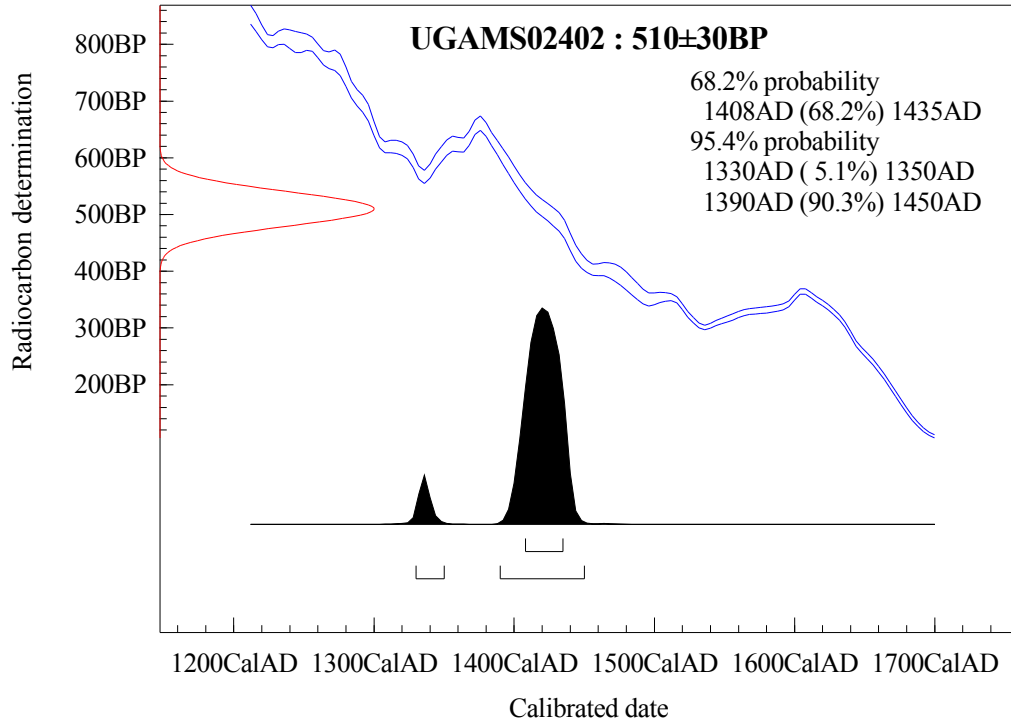
Fyndnr	Material	Sakord	Del	Typ	Schakt/kontext	Vikt i g	Antal /fragm	Övrigt
1	Tegel	Tegel			Sch 2A/K6	34	1	
2	Järn	Spik		Trådspik	Sch 2A/K6	36	3	
3	Slagg			Järnslag	Sch 2A/K6	20	1	
4	Ben	Djurben			Sch 2A/K6	6	5	
5	Ben	Djurben			Sch 2A/K3	5	2	
6	Keramik	Kärl	Mynning	Äldre rödgods	2B/ovan stenpackning	11	1	
7	Tegel	Tegel			2B/Stenpackning	847	22	
8	Kalkbruk				2B/Stenpackning	9	9	
9	Järn	Spik		Handsmidd	2B/Stenpackning	16	1	
10	Slagg			Järnslag	2B/Stenpackning	44	1	
11	Ben	Djurben			2B/Stenpackning	70	38	
12	Keramik	Kärl	Buk	Rödgods	2B/Under stenpackning	5	1	
13	Keramik	Kärl	Buk	Äldre rödgods	2B/Under stenpackning	6	1	
14	Keramik	Kärl	Buk	Stengods	2B/Under stenpackning	2	1	
15	Slagg			Järnslag	2B/Under stenpackning	544	12	
16	Järn				2B/Under stenpackning	12	1	
17	Kalkbruk				2B/Under stenpackning	121	1	
18	Ben	Djurben			2B/Under stenpackning	143	51	
19	Slagg				2A/K6	154	7	
20	Byggmtrl	Tegel/kalkbruk			2B/Under stenpackning	717	7	
21	Keramik	Kärl	Brätte?	Fajans	Sch 3/K10	4	1	
22	Ben	Djurben	Tand		Sch 3/K10	3	1	
23	Piplera	Kritpipa	Munstycke		Sch 3/K10	1	1	
24	Piplera	Kritpipa	Skaft		Sch 3/K10	1	1	
25	Tegel	Tegel			Sch 3/K10	1520	1	
26	Tegel	Tegel			Sch 3/K10	1731	1	
27	Kalk	Kvadersten?			Sch 3/K10	>2000	1	
28	Kalk	Byggsten m fog			Sch 3/K10	>2000	1	

Fyndnr	Material	Sakord	Del	Typ	Schakt/kontext	Vikt i g	Antal /fragm	Övrigt
29	Keramik	Kärl	Buk	Äldre rödgods	Sch 3/K11	1	1	
30	Keramik	Kanna	Buk/skuldra	Äldre rödgods	Sch 4/-1 m	7	1	
31	Järn	Spik		Handsmidd	Sch 4	5	1	
32	Slagg	Skålla			Sch 4/bottenlagret	335	1	
33	Ben	Djurben	Tand/ko		Sch 4/bottenlagret	26	1	
34	Keramik	Kanna	Buk	Äldre rödgods	Sch 6/(på) K48	21	1	
35	Keramik	Kärl	Buk	Äldre rödgods	Sch 6/(på) K48	8	1	
36	Keramik	Kanna	Buk	Äldre rödgods	Sch 6/(på) K48	1	1	
37	Ben	Djurben	Klövar		Sch 6/(på) K48	9	2	
38	Tegel	Tegel			Sch 6/K49	406	2	
39	Kalkbruk	Kalkbruk	Fog		Sch 6/K49	719	5	
40	Slagg	Skålla			Sch 6/K49	264	1	
41	Kalkbruk	Kalkbruk	Kalbrukskärna		Sch 6/K49	508	1	Timmeravtryck
42	Tegel	Tegel			Sch 7/K18	>2000	1	Felbränd
43	Tegel	Tegel		Gult	Sch 7/K18	>2000	1	Tassavtryck
44	Tegel	Tegel		Gult	Sch 7/K18	>2000	1	
45	Tegel	Tegel			Sch 7/K18	>2000	1	Trol fr skorsten
46	Tegel	Vingtegel			Sch 7/K15	355	2	
47	Tegel	Tegel		Gult	Sch 7/K15	432	1	Formtegel?
48	Keramik	Gryta	Buk/handtag	Yngre rödgods	Sch 7/K19	34	1	
49	Keramik	Gryta	Buk	Yngre rödgods	Sch 7/K19	6	1	
50	Tegel	Vingtegel			Sch 7/K19	157	1	
51	Ben	Djurben			Sch 7/K19	4	1	
52	CU-leg	Beslag			Sch 7/K15	<1	1	
53	Ben	Djurben			Sch 7/K15	655	37	
54	Ben	Djurben			Sch 7/K18	90	7	
55	Keramik	Kärl	Buk	Yngre rödgods	Sch 8/K24	11	1	
56	Kalksten	kalkstensplatta			Sch 8/K29	1300	1	
57	Ben	Djurben			Sch 9/K27	32	12	
58	Keramik	Kärl	Buk	Rödgods	Sch 9/K27	5	1	

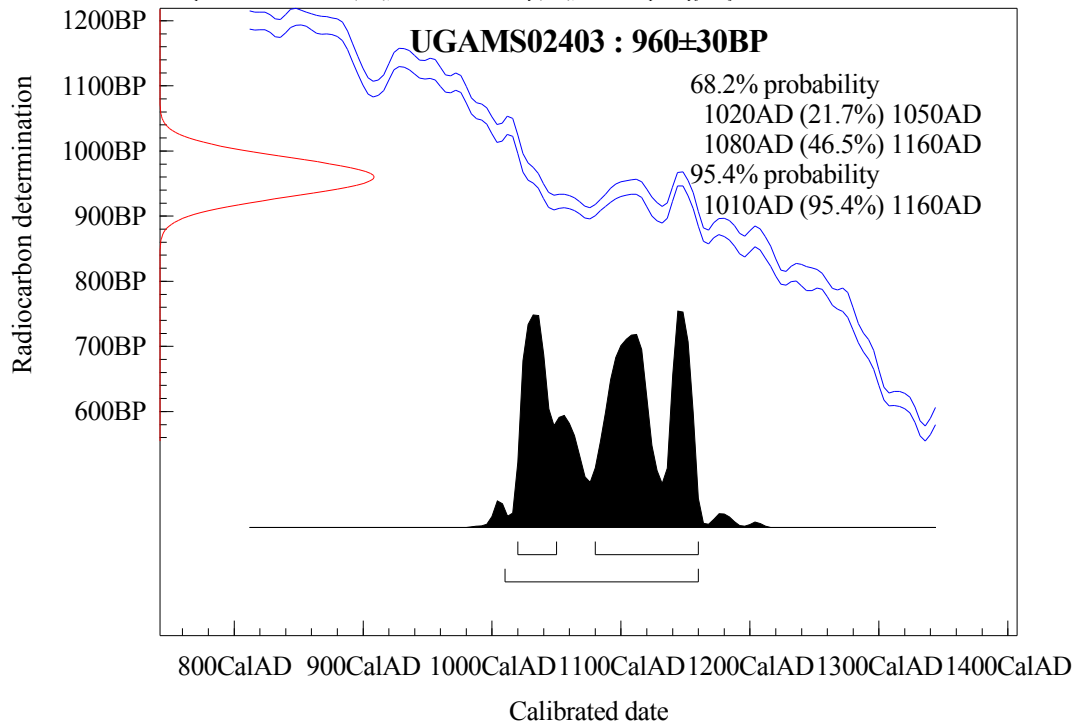
Fyndnr	Material	Sakord	Del	Typ	Schakt/kontext	Vikt i g	Antal /fragm	Övrigt
59	Keramik	Gryta?	Mynning/buk	Rödgoods	Sch 9/K28	26	2	
60	Ben	Djurben			Sch 9/K26	71	4	
61	Slagg				Sch 9/K26	51	2	
62	Ben	Djurben			Sch 9/K28	123	35	
63	Keramik	Kanna	Buk/skuldra	Äldre röd-gods	Sch 9/K28	7	1	
64	Slagg				Sch 9/K28	15	1	
65	Ben	Djurben			Sch 9/K30	160	26	
66	Järn	Beslag			Sch 9/K31	7	1	
67	Ben	Djurben			Sch 9/K31	52	11	
68	Ben	Djurben			Sch 9/K33	110	40	
69	Keramik	Kanna	Hänkel/skuldra	Rödgoods	Sch 9/K33	201	7	
70	Keramik	Kanna	Botten/buk	Äldre röd-gods	Sch 9/K33	25	1	
71	Keramik	Kärl	Buk	Yngre svartgoods	Sch 9/K40	4	1	
72	Slagg				Sch 9/K40	13	1	
73	Ben	Djurben			Sch 9/K40	3	8	
74	Tegel	Tegel			Sch 9/K40	297	1	Tumavtryck
75	Slagg				Sch 9/K42	10	1	
76	Bränd lera	Lerklining			Sch 9/K42	108	8	
77	Ben	Djurben			Sch 9/K42	37	6	
78	Keramik	Kärl	Buk	Svartgoods	Sch 9/K42	13	1	
79	Slagg				Sch 9/K43	25	4	
80	Ben	Djurben			Sch 9/K43	2	2	
81	Keramik	Kärl	Buk	Äldre svartgoods	Sch 9/K43	2	2	
82	Keramik	Kärl	Buk	Svartgoods	Sch 9/K43	4	1	
83	Keramik	Fat	Buk	Fajans	Sch 9/K43	2	1	
84	Bränd lera	Lerklining			Sch 9/K51	15	1	
85	Slagg				Sch 9/K57	26	3	
86	Ben	Djurben			Sch 9/K57	36	1	
87	Slagg				Sch 9/K33	313	2	
88	Kalksten	Kvadersten	Fragment		Sch 13/	1507	1	Lågerhuggen

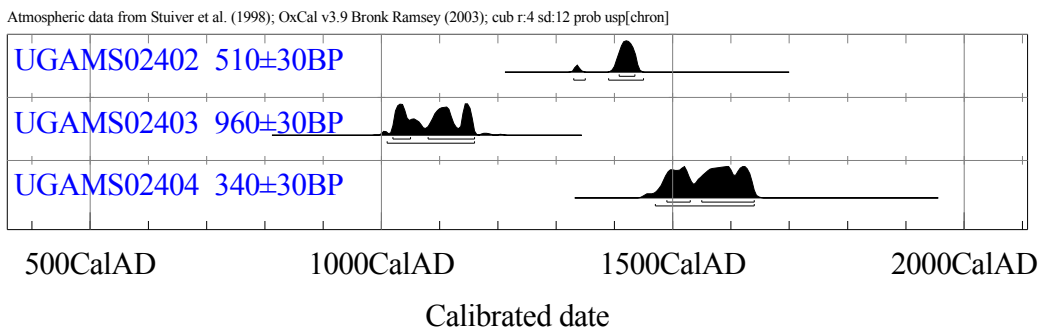
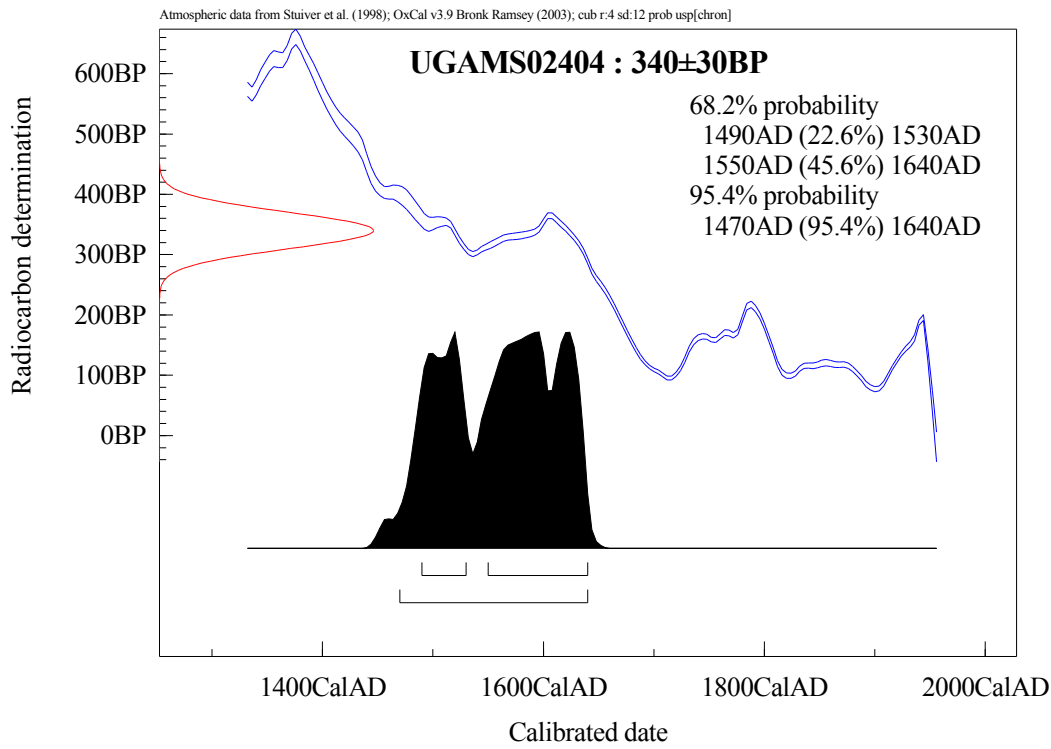
¹⁴C-Analyser

Atmospheric data from Stuiver et al. (1998); OxCal v3.9 Bronk Ramsey (2003); cub r:4 sd:12 prob usp[chron]

Atmospheric data from Stuiver et al. (1998); OxCal v3.9 Bronk Ramsey (2003); cub r:4 sd:12 prob usp[chron]

Regionmuseets rapportserie 2008

Kulturmiljö

1. Vä söder om S:ta Gertrud, Vä sn, FU, Jan Kockum, 2007
2. Kv Södra kasern 2 i Kristianstad, Kristianstad, FU, Jan Kockum 2007 – 2008
3. Gör en kyrka någon skillnad? DK, Åsa Alftberg & Lotta Eriksson, 2007
4. Kärnkraftens fysiska miljöer, Förstudie, Henrik Borg, 2008
5. Eslövs medborgarhus, Eslöv, AK, Helena Nilsson och Anna Rabow, 2005
6. Barsebäcks kyrka - installation av nytt värmesystem, Barsebäcks sn, AK, Kristina Nilén, 2007
7. Fjälkestads kyrka - invändig renovering, Fjälkestads sn, AK, Emelie Petersson & Helena Nilsson 2006
8. Krapperups alléer, Brunnby sn, KA, Patrik Olsson, 2008
9. Västra Nöbbelövs kyrka - utvändig renovering etapp 1, V. Nöbbelövs sn, AK, Helena Nilsson och Emelie Petersson, 2006
10. Folkestorps bränneri, Vårdplan, 2007-2008, Henrik Borg & Bengt Spade
11. Glimmingehus - kulturhistorisk värdebeskrivning, Vallby sn, KA, Kristina Nilén, 2008
12. Vikingatida silver från Kiaby, Kiaby sn, Bertil Helgesson, 2008
13. Norra Mellby kyrka, Norra Mellby sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007 – 2008
14. Brönnestad kyrka, Brönnestad sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007 – 2008
15. Södra Björstorps dammar, Brösarps sn, AF, Lotta Eriksson, Bertil Helgesson & Niclas Hansson, 2008
16. Munken 6, Åhus sn, FU+SU, Helén Lilja, 2000-2002
17. Gualöv 61:113. Gualöv sn, AU, Jan Kockum, 2008.
18. Stakethandboken – att gjuta ett Bromöllastaket, Katarina Olsson & Jimmy Juhlin Alftberg, 2007
19. Jordkällare i Lurebygget, AK, Perstorps sn, Katarina Olsson, 2007
20. Anna på Klinten. – BMU, Västra Karups sn, Paul Hansson, 2007
21. Aosehus, Åhus sn, UN, Jan Kockum, 2007

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

